

Dějinný vývoj moravských enklav ve Slezsku, jejich správní postavení a snaha po úplném připojení ke Slezsku.

Moravské enklavy jsou obce ve Slezsku ležící, které podřízeny jsou v celku zemské samosprávě moravské (sněmu a zemskému výboru), kdežto ve příčině státní správy patří celkem ke Slezsku.

Bližší vztahy enklav ke Slezsku, pokud se týče k Moravě, se zřetelem na jednotlivá odvětví správy, vylíčeny budou v pozdějších odstavcích tohoto pojednání.

K moravským enklavám čítají se veškeré obce soudních okresů jindřichovského a osoblažského v politickém okrese krnovském, a to v okrese jindřichovském: Arnultovice, Bartultovice, Jindřichov, Janov, Petrovice, Pitarné, Třemešná, Vysoká a v soudním okrese osoblažském Bušovec, Něm. Pavlovice, Fulštejn, Hlinka, Kraš, Osoblaha, Karlov, Koberno, Liptáň, Mor. Poruba (Pelhřimovy), Divčí Hrad, Matějovice.

Dále náležejí k enklavám v politickém okrese opavském a to v soudním okrese opavském: Deštné, Jaktař, Uhlířov, Litultovice, Mikolajice, Lhotka, Slavkov, Životice Dolní, Štáblovice, Suché Lazce, Vlaštovičky a v politickém okrese biloveckém a to v soudním okrese biloveckém obec Slatina. Veškeré enklavy mají výměru 30.829 ha a 28.077 obyvatel (podle sčítání z 31. prosince 1910).

Zeměpisně nesouvisejí oblasti těchto obcí úplně spolu, nýbrž dělí se na tři skupiny: jednak oblast obou soudních okresů jindřichovského a osoblažského vklíněná mezi soudní okresy Cukmantl, Albrechtice, Krnov a mezi Pruské Slezsko, jednak oblasti ležící uprostřed politického okresu opavského, z části ojedinele, z části souvisle, po obou stranách silnice Opava—Olomouc; zcela odloučena od této skupiny je obec Slatina v polit. okrese biloveckém.

Moravské enklavy odvozují svůj vznik od doby, kdy pozdější knížetství opavské i s ním, do roku 1370 spojené knížetství krnovské bylo ještě součástí Moravy. Zatím co tato knížetství připadla k Moravě, udrželi biskupové olomoučtí enklavy

celkem při Moravě, nehledě k opětným pokusům slezských knížat a stavů, aby je získali trvale pro Slezsko. Není ostatně správným tvrzením, že enklavy nikdy nepatřily ke Slezsku.

Na sjezdu knížat v Bratislavě roku 1553 vznesli stavové slezští mimo jiných stížností k císaři Ferdinandovi I. tuto žádost: aby odloučená území, mezi nimi Osoblaha a Ketř, opět spojil se zemí a donutil je platiti daně. Že tato panství dříve náležela ke Slezsku, vyplývá kromě jiných z toho, že v roce 1529 postavila s ostatním Slezskem proti Turkům dva pacholky, v roce 1541 v posledním čtvrtletí proti Turkům přispívala.

O tom došlo císařské rozhodnutí: Moravští stavové namítají, že biskup olomoucký tímto svým panstvím patří k Moravě: pročež má se o této věci státi úřada a nejdříve býti odpomoženo. Roku 1563 a 1576 urgovali stavové tuto záležitost a poslednějšiho roku přislíbil císař nejrychlejší rozhodnutí. V roce 1577 objevila se mezi neodstraněnými stížnostmi opět i tato; stavové zpečovali se vejíti v poradu o císařských předlohách, dokud nebudou splněny jejich požadavky, a císař stavovským požadavkům vyhověl.

Z toho vyplývá, že vláda uznávala právní podklad požadavků slezských stavů a jen opomíjela spojití území od Slezska odtržená, která dříve k němu patřila.

Enklavy povstaly jako léna olomouckého arcibiskupství v době od r. 1250 do 1300; zvláště Bruno biskup (1245—1281) z rodu hrabat ze Schaumburku nabyt v krajinách zpustošených Mongoly velkých pozemků, ve kterých usazoval osadníky na německém právu a utvořil lenní řád olomouckého biskupství, který král Otakar s radostí potvrdil, poznáv sílu a pomoc, jež mu z toho přicházela.¹⁾

¹⁾ Částečně použito pro starší dobu d' Elvertova díla „Ústava a správa rak. Slezska atd.“ v VII. svazku spisů historicko-statistické sekce c. k. mor.-slezské společnosti pro zemědělství, přírodopis a zeměpis.

Již roku 1107, plně však roku 1267 náležela Osoblaha, Horní a Dolní Pavlovice a Dívčí Hrad, dále roku 1267 ketřský okres, 1273 Kozlůvky, 1238 Slavkov olomouckému biskupství. Rudoltice (Rusvald ves) a Fulštejn byly již roku 1255, Pelhřimovy (Poruba), Jindřichov, Něm. Pavlovice, Petrovice r. 1267, Tlustomosty r. 1270 olomouckými lény. Rovněž vyskytují se tehdy již menší léna Litultovice, Dol Životice, Štáblovice a Deštné, Ketř roku 1273. Ve Slatině měla olomoucká diecése již roku 1263 obročí. Jesliže Sucholazce sluly ve starých časech Skorotínem, pak asi dostaly se roku 1282 k olomoucké diecési.

Biskup Bruno získal les a některé vesnice u Osoblahy, které si sám přisvojil markrabě Otakar, opět biskupství olomouckému; obklopil město Osoblahu zdí, založil obce Petrovice, Janov, Jindřichov, Arnultovice, Bartultovice, Pitarné, Liptán, Třemešnou a Pelhřimovy (Porubu) a usadil tam německé kolonisty. Vysoká, Velké a Malé Pavlovice, Sádek, Dívčí Hrad a Hlinka již dříve existovaly.

Biskup Bruno dal biskupská panství v léno rytířům a manům, kteří králi pomáhali hájit země a jemu samému věrné služby konali při hájení jeho církevní panství nebo konati slíbili, na př. Fulštejn a Jindřichov Herbortovi z Fulštejna.

Olomoucké biskupství samo bylo podle bully císaře Karla IV. z roku 1348 lenním knížectvím koruny české od Moravy odděleným, jako knížectví opavské. Všecky svrchu jmenované obce souvisely proto jako podíly olomouckého biskupství s knížectvím opavským z počátku pouze sousedským svazkem. S markrabstvím moravským však spojeny byly tím, že daně (berna) z biskupství olomouckého náležela markraběti moravskému a že biskupovi bylo se znáti se svými lenníky k zemskému míru a že při zeměpanské výzvě lenníci museli jít do pole s biskupským houfem. Naproti tomu ve věcech civilních a kriminálních nebyli podřízeni zemskému, nýbrž biskupskému lennímu právu. Teprve zákonodárství z 2. polovice 17. století znenáhla učinilo konec neodvislosti olomouckého biskupství a vyjmečnému postavení jeho vasalů.

Ve příčině příslušnosti moravských enklav k Moravě, případně ke Slezsku docházelo k opětovným sporům mezi stavy moravskými a slezskými.

Na sněmu knížecím roku 1554 opakovala se svrchu řečená stížnost slezských knížat a stavů pro odloučení Osoblahy, Ketře a j., které nechodí na knížecí sněmy a vrchní soudy a daní neplatí.

Na knížecím sněmu roku 1556 žádali stavové slezští, aby záležitost s olomouckým biskupem odložena byla až do pražského výslechu.

Roku 1557 nechtěli však, aby sdělení olomouckého biskupství bylo odloženo, nýbrž uspišeno.

Roku 1563 opět přichází na sjezd knížecí stížnost, že Osoblaha, Ketř a j. nechtějí platiti daní

a na sjezdu r. 1576 žádali stavové slezští, aby Osoblaha a Ketř platily daně a břemena u biskupství olomouckého. Císař Rudolf slíbil sice, že záležitost co nevidět vyřídí, avšak přece k tomu nedošlo přes všechny opětovné prosby slezských stavů v letech 1577 a 1578, případně nebylo vykonáno císařské rozhodnutí. Stavové slezští však od té doby stále čítali moravské enklavy alespoň částečně ke Slezsku. Roku 1541 přidělili Fulštejn 4. slezskému kraji, roku 1578 Klemštýn, Hlinka a Ketř k I. kraji. Tento čítá Osoblahu ke knížectví nisskému, roku 1542 pojat byl Fulštejn do daňového odhadu slezského (6000 zlatých rýnských s příspěvkem 6 zlatých 7 grošů 3 halířů).

Roku 1587 odmítli moravští stavové intervenovati při komisním jednání ohledně „některých statků, které neleží již v knížectví opavském, nýbrž v markrabství moravském a náležejí panu biskupovi olomouckému, k jeho lenním statkům a podle lenního práva téhož biskupství, najmě Osoblaha a některé vesnice.“

Podle spisu slezských stavů z roku 1615 nebyl vyřízen dosud spor s biskupem olomouckým pro Ketř, Osoblahu, Fulštejn a jiné. Roku 1619 žádal slezský knížecí sněm, aby spor s Moravou ohledně odebrané poplatnosti a odtržení Opavy, Ketře, Osoblahy, Fulštejna, Fulneka a Miskavy rozhodnut byl na generálním sněmě v Praze a ještě roku 1620 přišla slezská knížata a stavové s pohraničním sporem ohledně Ketře, Osoblahy a Fulneka a žádali na králi Bedřichovi, aby stížnosti učinil konec. On však zatím pozbyl své koruny.

Podle seznamu berních okresů olomouckého kraje z 2. polovice XVI. století patřily moravské enklavy sice k opavskému bernímu okrsku, avšak ke kraji opavskému. Slatina dostala se do moravských zemských desek, stavši se roku 1475 alodiem Jana ze Žerotína.

Spojení těchto enklav a případně olomouckých lenních panství a lenníků s Moravou a jejími správními úřady, totiž s královským tribunálem zřízeným 1636 a s krajskými hejtmány zřízenými o jedno století dříve, stalo se mnohem těsnějším, když vláda zrušila odloučení a oddělení biskupských lenníků od moravských stavů a podřídila biskupa a jeho lenníky a úředníky rozkazům tribunálu a krajských úřadů.

Moravské enklavy náležely ke kraji olomouckému a po případě k přerovskému, ježto olomoucký se rozpadl na čtyři čtvrtě, totiž třebovsko-koldštýnský a přerovsko-bruntálský se dvěma krajskými hejtmány. Starší mapy Moravy s přilehlými částmi Slezska z 16. a 17. století jich zvláště neoznačují; ve velké mapě Müllerově z roku 1720 udány jsou však v 5 roztroušených hlavních součástech za části přerovského kraje: 1. Osoblaha, 2. Ketř, 3. Litultovice, 4. Slatina, 5. Dvůr (u Kunčic).

Když roku 1741 požadovalo pruské vojsko od Horního Slezska ubytování, dodávky a kontribuce,

MZK-UK Brno

2619306292

vzaty byly do poplatnosti nepřitelem a hornoslezskými stavovskými deputovanými (výjma Těšín, který byl osvobozen) „moravská panství, která leží v hornoslezském distriktu“, případně „vše, co je ve Slezsku inklováno, s výjimkou panství Janov a Jindřichov“, ježto „moravská panství, ležící ve Slezsku, ze všeho majetku platí kontribuci, sestavena proporce, kolik lánů stříbra připadá na 1000 tolarů (slezská indikce čili odhad daňový).“

O tom povstal spor, zejména mezi (rakouskými), hornoslezskými stavy, pak olomouckým biskupem a jeho kapitulou.

Tito totiž uvalili na sjezdu v Nise, nepozvavše ani biskupa ani kapitolu a její vasaly k této schůzi, na zásobení pruských vojsk po 5 zimních měsících na biskupská panství, statky a církevní léna 70.470 zlatých a chtěli také na kněžstvo světské a řeholníky v hornoslezských knížectvích, totiž v Opavě, Krnově a jiných (olomoucká diecése) uvaliti tak zv. „decimu“.

Kapitula podala proti tomu „promemoria“ a zdůrazňovala v nich, že tato panství olomouckého biskupství, statky a léna od jich vzniku před staletími zbavena byla hornoslezským katastrem všech veřejných a soukromých platů, že však zemské daně platili vždy až po dnešní den na Moravu, a to u přerovského krajského úřadu. Museli by tedy buď zaplatiti zcela neprávem uložené množství, které se zřetelem na knížectví opavské také je nepoměrné, vedle svých povinností k přerovskému kraji a měli by tedy dvojnásobné břemeno, anebo že odešlou tuto zcela novou kontribuci přerovskému kraji, který by ji pak nahradil.

Hrozivé požadování desátku však jest proti duchovním právům a proti míru vestfálskému; tento příspěvek všeho kléru kapituly a jmenovaných knížectví nebyl také nikdy placen jinak než na výslovnou žádost římských císařů a králů českých, jakož i markrabat moravských a to vždy jen po předem vyžádaném zvláštním svolení svatě papežské stolice a jen k statečnému potírání dědičného nepřítelů Turka, totiž na pokračování v tureckých válkách, k opravám a udržování pohraničních pevností v Uhrách. Na to také skutečně přispělo kněžstvo podle své povinnosti (desátek, daň ze jmění a daň válečná proti Turkům) až do konce poslední války turecké, t. j. do roku 1740. Další průběh řízení není znám. Enklavy však zůstaly v přímé poplatnosti k Moravě.¹⁾

Zda-li náleželi ke Slezsku ve příčině nepřítelů zdanění (v záležitostech bankovních), pro které zřízena byla ve Slezsku zvláštní administrace, a v letech 1770 také při konskripci, nedá se s jistotou říci.

¹⁾ Osoblažský okres a ostatní mor. enklavy byly podřízeny přerovskému krajskému úřadu.

Když císař Josef roku 1782 spojil cíl. slezský úřad s moravským guberniem a rozdělil Moravu a Slezsko na nové kraje, podle návrhu cíl. slezského úřadu „moravské enklavy přilehlé k vévodství Slezskému a z části zcela v něm uzavřené“ s výjimkou enklavy Slatiny, která zůstala u přerovského kraje, připadly ke kraji (župě) krnovskému (opavskému) ve Slezsku. Avšak krajský úřad neměl směšovati správu záležitostí moravských enklav se správou slezského kraje, nýbrž měl o tom vésti zvláštní protokol a vlastní registraturu. Dále bylo nařízeno, že contribucionale, jakož i komorní a bankovní peníze moravských enklav odváděti se mají do slezské župní pokladny, avšak nemají býti společně se slezskými, nýbrž odděleně spravovány. (Resoluce ze dne 15. března 1783.)

Zůstalo při tomto pouze administrativním sloučení. Slezská knížata a stavové pokoušeli se sice již dříve, když chtěli zase dostati vlastní slezský úřad zemský, spojití územně se Slezskem moravské enklavy, jakož i knížectví Osvětim a Zátor.

O stížnostech totiž a zemských desideriih knížecích stavů slezských, k jichž poradě podle dvorního dekretu ze dne 19. ledna 1791 (guberniální výnos ze dne 24. ledna 1791, čís. 1506) vysílal slezský konvent 2 delegáty do Vídně, bylo rozhodnuto dvorním dekretem ze dne 6. května 1791, že oddělení enklav od Moravy a vévodství osvětimského a zátorského od Haliče a jich připojení ke Slezsku bylo by velmi nesnadné, zvláště pro různost zemského zřízení.

Při pozdějších úpravách krajů přikázány byly sice moravské enklavy opět k Moravě, totiž z části olomouckému, z části přerovskému kraji (dvorní dekret ze dne 30. června 1792)²⁾, avšak po pře-

²⁾ Dopis mor.-slez. gubernia slezskému veřejnému konventu ze dne 14. července 1792:

„Podle znění dvorního dekretu ze dne 30. června 1792 ráčilo J. V. schváliti nové krajské rozdělení Moravy i Slezska, předložené zdejší zemskou vládou dne 8. listopadu 1791 a utvořené přispěním všech krajských hejtmánů a zároveň naříditi, aby osoblažská enklava oddělena byla od Slezsku, tudíž od kraje krnovského a aby opět spojena byla s Moravou a ihned přidělena kraji přerovskému; toto má se státi také u slezských obcí, které dosud přiděleny byly moravským krajům, takže každá země oddělena budiž.“

Dále ráčilo nejen schváliti J. V. přeložení krajského úřadu krnovského z Krnova do Opavy a olomouckého z Unčova do Olomouce, nýbrž také rozkázati, aby též jihlavský krajský úřad přeložen byl z Velkého Meziríčí do Jihlavy, jenom budiž toto přeložení ještě na tak dlouho oddáleno, až nastanou opět klidné časy, tudíž až dovolí finance, aby opatřily se k tomu potřebné náklady.

Toto nejvyšší rozhodnutí oznamuje se tudíž ad publika slezským knížecím pánům poslancům a přikládá se seznam panství, statků atd., jež mají býti odděleny od kraje jednoho a přiděleny kraji druhému, aby byl poukázán generální berní úřad, aby podle nynějšího rozdělení pozměnil daňové výkazy potřebné pro každý kraj, je zpracoval a je sem zaslal, by mohly býti dodány krajským úřadům k nutnému použití.

ložení krajského úřadu z Krnova do Opavy (1793) byly již po několika letech opět administrativně přivtěleny opavskému kraji pro velkou vzdálenost krajských měst (1797).¹⁾ Při těchto krajských úřadech zůstaly pak již do zrušení krajských úřadu (1850).

Přes tato spojení byly moravské enklavy nyní i dále součástí Moravy. Zákony moravské platily pro moravské enklavy ve Slezsku a moravské daně a všeobecné zemské dávky rozdělili moravští stavové též mezi ně a slezské úřady vybíraly a odváděly je na účet Moravy. Vybírání zeměpanských dávek přeneseno bylo s moravských enklav (tehdy 19 panství a 1 svobodný dvůr) totiž od 1. listopadu 1797 na opavskou krajskou pokladnu a ustanoveno, že tyto dávky plynouti mají do moravsko-stavovské hlavní zemské pokladny.

Také patřily tyto enklavy, jako knížectví opavské a krnovské, bývalé hlubčické panství Bruntál, pak děkanství Hlučín, Keř a Opovice v Pruském Slezsku od jakživa k diecési olomoucké.

V druhém zasedání sesíleného slezského veřejného konventu od 13. do 18. listopadu 1848 podali někteří poslanci návrh, aby se opět pomýšlelo na odloučení moravských enklav a lenních statků olomouckého arcibiskupství od markrabství moravského a na jejich opětné spojení s vévodstvím slezským, a tak bylo ve schůzi 16. listopadu 1848 usneseno dotázati se především zemského sněmu moravského o jeho dobrozdání v této otázce a přenechati mu rozhodnutí, jaké další kroky měly by se podniknouti ve příčině starých státoprávních poměrů těchto území a souhlasu dotýčných obcí, jež měl se opatřiti.

Při tom bylo zemskému sněmu moravskému podotčeno, že enklavy v ohledu administrativním již od dlouhé doby spojeny jsou s provincií Slezskou a že by bylo pro ně prospěšným, aby byly spojeny i ve všech ostatních směrech se Slezskem, když již byla přiznána provinciím rozsáhlejší samospráva.

Abys však toto nové krajské odloučení a přidělení mohlo začíti přiměřeně podle okolností a příprav, stanoven k tomu první listopad 1792.

Ostatně oznamuje se ještě ad publica podle tohoto dvor. dekretu knížecím pánům poslancům na jejich vývody ze dne 4. dubna 1792 doručené Jeho Veličenstvu, že jim dojde svého času nejvyšší rozhodnutí, pokud se týče přednesených stížností ohledně přidělení slezských farářů vzdáleným moravským městům.²⁾

¹⁾ Výnos mor.-slez. gubernia slezskému veřejnému konventu ze dne 7. března 1797 zní:

Nejvyšším dvor. dekretem ze dne 24. února, který došel 4. března 1797, ráčilo Jeho Veličenstvo, aby odpomohlo četným stížnostem enklav, dominií a obyvatel, dosud přidělených k Olomouci a Přerovu proti přílišné vzdálenosti a s tím spojeným nedostatkům, rozhodnouti, že enklavy přidělují se opět opavskému kraji, avšak s tou výhradou, že budou spravovány dle zemského zřízení moravského a tamních zákonitých ustanovení.

Toto se oznamuje slavnému konventu s podotčením, že pro rozdělení tohoto krajského rozdělení ustanoven je 1. květen.

(V osnově zákona k provinciálnímu zřízení slezskému usneseném sesíleným slezským veřejným konventem dne 11. července 1848 (otištěn na straně 77 ff) postaven výrazně požadavek připojení moravských enklav ke Slezsku.)

Příslušný návrh shora řečený podaný členy rozšířeného veřejného konventu slezského: Theodorem hrabětem Falkenhainem a Edmannem svob. pánem z Henneberku a rytířem z Friedenthalu zní:

Návrh, aby obyvatelé moravských enklav byli vyzváni, by se připojili ke Slezsku.

Štědrosti krále Otakara vůči svému příteli Brunonovi, biskupu olomouckému, připadlo více krajin, ležících v tehdejším knížectví opavském biskupské berle olomoucké. Když utvořila se knížectví slezská Opava a Krnov, zůstala tato území při markrabství moravském. Jsou z části jako panství bezprostředním majetkem arcibiskupským, z části byla rozdána jako léna vasalům, kteří měli za lenního pána arcibiskupa olomouckého, jež opět byl v lenním poměru ke králi českému ve příčině všech těchto držav.

Tyto državy proto patřily k Moravě, ježto jich pán byl Moravan. Země sama podle své zeměpisné polohy náleží ke Slezsku. Obyvateli nejsou zvláštní kmen z Moravy přistěhovalý, mají stejný jazyk, stejné zvyky jako jich sousedé, jsou z části Slované, z části Němci, podle toho, čím jsou jich sousedé.

Novou konstitucí našeho státu přestal dílem již svazek, spojující osobou jejich pána obyvatele s Moravou, dílem přestane trvati.

Vrchnostenský poměr je již zrušen, po něm přijde na řadu zemský svazek. Zeměpán obou provincií je týž, státní spojení území mezi sebou a Rakouskem je nerozlučitelno.

Nelze předpokládati užší a nutné souvislosti s Moravou. Není proto příčiny, proč by osvobození obyvatelé nemohli sledovati přirozený směr a spojití se se svými slezskými bratry, předpokládajíc, že tomu chtějí.

Mají tytéž zájmy, jejich styky jsou tytéž, všechny zemské pohromy a požehnání prozřetelnosti jsou jim údělem rovně jako nám, mají tentýž prospěch z veřejných ústavů, kdežto jsouce vzdáleni od Moravy, nemohou bráti účast na prospěchu, týkajícím se Moravy zvláště a nemají s tím nic společného nežli jméno, kdežto k tamějším nákladům jsou nuceni přispívati.

Okolnost, jež asi byla hlavní příčinou, že dosud obyvatelé enklav sami již neprojevíli přání po spojení, nyní asi odpadne, a to jsou příliš velké příspěvky na slezský domestikální fond oproti moravským, jež mají zvláštní původ v poměrech jednotlivých knížectví. Rovnoměrným vnitřním zřízením provincií přestane tento rozdíl.

Nevíme ovšem ještě, zda-li zachována bude ústavou samostatnost provincií a zda-li bude schválena předložená osnova provinciálního zřízení, nebo zda-li místo provinciálních stavů přijdou stavové krajští.

V případě prvním bylo by velmi žádoucí, aby se k nám připojily moravské enklavy, s námi radily se o společných zájmech a braly účast jak na prospěchu tak i na povinnostech provincie.

Především bylo by nutno zvědět sebeurčovací mínění obyvatel těchto enklav.

Navrhují proto:

Obyvatelé moravských enklav buďtež prostřednictvím c. k. krajského úřadu úřady vyzváni obec od obce, by prohlásili, zda-li se chtějí připojit k provincii Slezské jako takové.

Budeme-li jisti jejich souhlasem, budiž požádán ústavodárný sněm, aby se při poradách o provinciálním zřízení bral na to zřetel.

Teodor hrabě Falkenhain m. p.

Erdmann svob. pán z Henneberku m. p.

Rytíř z Friedenthalu m. p.

V důsledcích svrchu řečeného usnesení rozšířeného slezského veřejného konventu dopsáno bylo zemskému sněmu moravskému toto:

Slavnému shromáždění na sněmu zemském markrabství moravského v Brně.

V Opavě dne 18. listopadu 1848.

Některí páni poslanci rozšířeného slezského veřejného konventu podali na shromáždění na sněmu zemském návrh v opise přiložený (shora otištěný), aby moravské enklavy ležící v kraji opavském a léna olomuckého arcibiskupství oddělena byla od markrabství moravského a opět spojena byla s vévodstvím slezským, ježto tyto moravské enklavy dříve byly součástí Slezska a jenom královským darováním dostaly se biskupství olomuckému a takovým jsouce majetkem pána svého následovaly a při Moravě zůstaly; ježto pak tyto enklavy jsou podle své zeměpisné polohy a podle obyvatelstva těsně spojeny se Slezskem, ježto tyto enklavy beztak brzy asi budou zbaveny lenního svazku a ježto nyní nastala doba, aby dříve odtržená území opět byla spojena se svou kmenovou zemí.

Páni navrhovatelé radí, aby obyvatelé moravských enklav obec od obce byli vyzváni prohlásiti, zda chtějí se připojit k provincii slezské jako takové, a kdyby souhlasili, aby toto řízení dodáno bylo vysoké říšské radě s prosbou, aby při úradě o slezské provinciální ústavě vzat byl na ně zřetel.

Rozšířený slezský veřejný konvent usnesl se o tom dne 16. listopadu 1848, aby především požádán byl slavný zemský sněm moravský o laskavé oznámení svého dobrozdání o této otázce a pone-

chati jeho rozhodnutí, jaké další kroky měly by se podniknouti ve příčině starých státoprávních poměrů těchto území a souhlasu dotýčných obcí, jenž by se měl opatřiti, a podotýká se jenom ještě, že tyto enklavy v ohledu administrativním již od dávných dob spojeny jsou se zemí Slezskou a že by bylo pro ně prospěšným, aby byly spojeny i ve všech ostatních směrech se Slezskem, když již byla přiznána provinciím rozsáhlejší samospráva.

O tom došla širší výbor rozšířeného slezského veřejného konventu tato odpověď direktoria moravského zemského sněmu ze dne 23. března 1849, čís. 1926 ad 1848:

Odpoověď.

Ctěným přípisem ze dne 18. listopadu 1848 v opise sem zasláný návrh slezských pánů poslanců Falkenhaina, Henneberka a Friedenthala ohledně sloučení moravských enklav s vévodstvím slezským odevzdán byl ústavní komisi zemského sněmu k podání dobrozdání.

• Ústavní komise se také o něm radila a v sezení dne 20. ledna 1849 se usnesla podati zemskému sněmu návrh, aby tato záležitost, o které nedostává se nyní potřebných dat, odevzdána byla zemskému výboru k přesnějšímu objasnění a doplnění za tím účelem, aby svého času předložena byla zemskému sněmu, až se příště sejde nebo bude svolán, a aby to oznámeno bylo rozšířenému slezskému veřejnému konventu s podotčením, že zemský sněm nyní, dokud tato otázka není projednána říšskou radou a dokud není dostatek zevrubných dat, jež by řečený návrh všestranně objasnily, nemůže přikročiti k jeho řešení.

Tato zpráva komise nedostala se však již na poradu zemského sněmu, který byl dne 24. ledna 1849 odročen.

Dovoluje si tento stav věci oznámiti slavnému rozšířenému slezskému veřejnému konventu, podotýkám ještě, že podle usnesení zemského sněmu ze dne 24. ledna 1849, č. 179 ohledně všech neukončených a nepřednesených prací komise také tato záležitost odstoupena byla moravskému stavovskému výboru zemskému k dalšímu jednání.

Při organizaci zeměpanských (soudů) (Nejvyšší rozhodnutí ze dne 26. července 1849) přiděleny moravské enklavy v zájmu obyvatelstva a stejnoměrné soudní organizace soudu onoho okresu, ve kterém leží, leč s prohlášením, že toto přidělení nemá se dotýkati politického svazku s korunní zemí Moravou.

Moravské enklavy připadly podle toho soudním okresům Osoblaze, Opavě a Bilovci v obvodu zemského soudu opavského, kteréžto soudní okresy byly zároveň berními okresy. Ve příčině politické správy přišly moravské enklavy pod okresní hejt-

manství opavské a krnovské a místodržitelství slezské, ve příčině správy přímých daní pod berní ředitelství v Opavě.

Avšak berní úřady měly pro moravské enklavy oddělené knihy a výkazy a daně vybrány byly v nich na účet Moravy.

Nepřímé daně spravovalo na Moravě a ve Slezsku finanční ředitelství v Brně.

Zemské zřízení moravské ze dne 31. prosince 1849 ponechalo enklavy ve Slezsku při Moravě.

Moravské enklavy tvořily do roku 1850 16 panství čili berních okresů, které opatřeny byly politicko-judiciálním právem k vykonávání soudcovství a čítaly dohromady 36.000 duší v 52 obcích s pozemky o 48.729 jitrech 226 čtverečních sahách neboli téměř 5 čtverečních milů (podle josefinského, resp. provisorního berního katastru) a s výnosem pozemků v ceně 251.792 zl. 35 kr. Podle stabilního katastru zabíraly enklavy plochu 5.37 rak. čtverečních milů a připadalo z toho na okresní hejtmanství krnovské (soudní a berní okres Osoblaha) 3.82, na okresní hejtmanství opavské 1.55 čtverečních milů (totiž na soudní okres opavský 1.39 a na soudní okres bllovecký 0.16).

Dřívějších 16 okresů spravováno bylo, ježto některé byly spojeny, 13 hospodářskými úřady a jedním magistrátem (v Osoblaze), a to:

1. král. české lenní panství Osoblaha (s municipálním městem Osoblahou) s panstvím Rusínem a Vlašovičkami, 2. lenní statky olomuckého arcibiskupství Kraš a Pelhřimovy, 3. lenní majorátní panství olomuckého arcibiskupství a Bartensteinovo Jindřichov se statky Janovem, Bernaticemi s Životicemi a Matějovicemi, 4. lenní statky olomuckého arcibiskupství Litultovice a Lhotka, 5. lenní panství arcibiskupství olomuckého Něm. Pavlovice, 6. lenní panství arcibiskupství olomuckého Rudoltice s lenními statky Fullštejnem, Hor. a Dol. Pavlovicemi a Bušovcem, lenní statky arcibiskupství olomuckého, 7. Slavkov, 8. Životice Dol., 9. Štablovice a Uhlířov, 10. Deštné, 11. lenní panství arcibiskupské Suché Lazce, které uděloval vždy současný olomoucký katedrální děkan.

Tyto statky od 2. až 11. včetně označeny byly dvorním dekretem ze dne 9. července 1781 jako král. česká podmanství, jelikož arcibiskup byl vasašem české koruny.

Kromě toho náležely k moravským enklavám v rak. Slezsku ještě: 12. alodiální statek Slatina a 13. panství maltézského řádu Dívčí Hrady, 14. k moravským enklavám náležel kdysi též ketřský okres. Tento však byl mírem vatislavským roku 1742 odstoupen Prusku, zůstal však v majetku olomuckého arcibiskupství. Je arcí obklopen král. prusko-slezským územím a skládá se z komorního panství arcibiskupství olomuckého Tlustomostů, arcibiskupského lenního statku Ketře a olomoucké obročí vesnice Kozlůvek. Až do konce 18. století náleželo též k obvodu ketřskému arcibiskupské

lenní panství Velké Petrovice, které však stalo se alodiem a proměněno v peněžní léno na moravském panství Brodku.

Znovu přišla na přetřes otázka ta při nové správní úpravě, když se jednalo o úplné připojení moravských enklav ve příčině berní správy ke korunní zemi Slezsku.

C. k. ministerstvo financí prohlásilo dekretem ze dne 1. března 1850, čís. 5308 ohledně vyjmutí prací stabilního katastru pro Slezsko a korunní země Moravy o nadhozené otázce ve příčině naložení s moravskými enklavami:

„Pokud se týče příštího naložení s moravskými enklavami dány budou svého času další pokyny.

Vybírání a odvádění daní musí se sice odevzdati slezským berním úřadům, avšak došlé peníze nutno zaúčtovat pro korunní zemi Moravu na doplnění požadavku jí předepsaného a rovněž nutno přenechat evidenci a ostatní berní správu moravských enklav finančnímu úřadu zemskému na Moravě, pokud podléhaly moravskému zemskému výboru.

C. k. moravské místodržitelství objasniž zevrubně ve zvláštní zprávě otázku modalit o úplném odkázání těchto enklav ve příčině berní správy zemi Slezské a ve příčině berního ředitelství, které by se tam mělo zřídit, a zároveň podejž v odhadech pro stabilní katastr výkaz jednotlivých obcí, z nichž se tyto enklavy skládají, s udáním výměry a výnosnosti.“

Poněvadž rozřešení této otázky a důsledky z toho plynoucí pro obě sousedské země Moravu a Slezsko měly stejný význam, požádalo c. k. moravské místodržitelství přípisem ze dne 11. března 1850, čís. 4995 slezský veřejný konvent jako zástupce zájmu země o příslušné dobrozdání, aby pak zjednálo si o tom ministerské rozhodnutí, domluvivši se předem se slezským místodržitelem.

Usnesením ze dne 25. března 1850, č. 412 velký výbor rozšířeného veřejného konventu slezského vyzval napřed generální berní účtárnu, aby se vyjádřila o zmíněném přípise moravského místodržitelství týkajícím se přiloučení moravských enklav ve příčině berní správy ke Slezsku; vyjádření to podáno přípisem ze dne 3. dubna 1850.

V něm bylo především podotýkáno, „že moravské enklavy ležící uprostřed Slezska, ačkoli již od staletí jsou od něho odtrženy a přičteny jsou jako léna olomouckému arcibiskupství, jsou vlastně územní částí této země. Přivtělení jich k zemi Moravské před dávnými časy bylo dle zdejšího názoru chybou, neboť udělení jich v léno olomouckému arcibiskupství nebylo

přece příčinou, aby byly odtrženy od Slezska, jímž odevšad jsou obklíčeny, a aby přivtěleny byly Moravě.

Zajisté působilo v ohledu administrativním toto nepřírozené přivtělení enklav k Moravě a zvláště v berní správě ode dávna nepořádky a nesnáze. Neboť ačkoli enklavy v postulatě přímých daní pojaty byly k Moravě, dělo se jejich vybrání a zúčtování vždy slezskými berními úřady a tím se těmto ukládala dvojí práce, kterou konaly ve příčině slezských okresů pro slezské, ve příčině enklav pak pro moravské zemské zastupitelstvo.

K zamezení těchto nepořádků v berní správě je si proto jen přáti, aby moravské enklavy v tomto směru zcela přiráženy byly Slezsku, jehož postulat bylo nutno přirazit k postulátu enklav, a aby vybrání a zúčtování daní svěřeno bylo pouze orgánům c. k. státní finanční správy pro Slezsko.

Dokud budou moravské enklavy pojímány do daňového požadavku moravského, nemohou tyto ovšem přivtěleny býti slezské berní správě a dotyčné úřady slezské budou vždy nuceny v tomto směru dvojm způsobem daně vybírat a účtovat.

Podle zdejšího mínění dálo by se nejnáze vyloučení moravských enklav a zařazení do Slezska ve příčině berní správy při sdělávání stabilního katastru v obou zemích.

Teké dekretem vysokého c. k. moravského místodržitelství intimovaného připisem na začátku jmenovaným ze dne 1. března 1850, čís. 5308 vysloven je, jak se zdá, tento názor, ježto zdanění podle výsledku stabilního katastru nyní již brzy asi nastane.

Kdyby bylo nařízeno přenesení berní správy enklav na Slezsko při zavedení stabilního katastru, přešly by nutně též jeho práce ohledně enklav v působnost slezského berního ředitelství. Podle výnosu tohoto katastru připočetly by se daně připadající na enklavy k celkovému daňovému předpisu slezskému a rozdělil by se stejnoměrně tento úhrnný obnos jednak na slezské obce, jednak na enklavy a súčtoval by se pro Slezsko.

Důsledkem toho by bylo, že vedle prací stabilního katastru bylo by nutno vydati Slezsku též starší katastrální operáty, vztahující se na moravské enklavy, totiž operáty zatímní pozemkové matriky, josefinského katastru, na němž se prvnější zakládá, pak tereziánského katastru čili t. zv. interimalní kalkulace, aby slezské berní ředitelství, resp. pomocný úřad přidělený jemu pro evidenci daňového katastru podle toho mohl rozhodnouti v otázkách řešitelných jenom z posledně jmenovaných katastrů.

Jestliže z přidělení berní správy ke Slezsku vyplývá prospěch nejen pro administraci, nýbrž i pro poplatníky moravských enklav a ti to mohou s tímto opatřením býti úplně spokojeni, nutno pak ještě další okolnost objasniti, a to, zda-li poplatníci řečených enklav povinni jsou platiti podle daňového groše

příspěvky na zemské potřeby slezské či moravské?

Zdejší úřad má za to, že, budou-li enklavy úplně připojeny ke Slezsku, to jest politicky soudně i administrativně a poněvadž beztak, jak na začátku řečeno, náleží ke Slezsku v ohledu historickém a právním, budou museti také jejich poplatníci přispívati na zemské potřeby Slezska stejně jako slezští poplatníci, kdežto by byli sprostěni všech podobných příspěvků pro Moravu.

Jestliže by však v opačném případě měli býti povinni poplatníci moravských enklav po neúplném přivtělení ke Slezsku přispívati na zemské potřeby na Moravu jako dříve, málo by se takovým jednostranným přivtělením moravských enklav ke Slezsku získalo ve příčině berní správy, neboť tyto příspěvky bylo by třeba vždycky jako teď odděleně na účet Moravy od dotyčných slezských berních úřadů a výběrčích pokladen vybírat, do Moravy odváděti a súčtovat, tudíž zůstala by dvojí práce.

Kdyby ostatně se mělo usnésti, že přidělení často již jmenovaných mor. enklav Slezsku stane se ihned, tedy ještě za daňového provisoria, bylo by nutno operáty tohoto prozatímního katastru ohledně obcí moravských enklav odevzdati bernímu ředitelství, jež se zřídí pro Slezsko, nebo jeho pomocnému úřadu, který bude míti evidenci berního katastru. Dále bylo by nutno tak postupovati, jak bylo na počátku řečeno, kdyby přidělení mělo se teprve státi zavedením stabilního katastru. Rozumí se ostatně samo sebou, že v tomto případě mají se odevzdati Slezsku zároveň i operáty josefinského katastru a tereziánské čili interimalní kalkulace. Leč operáty stabilního katastru ohledně moravských enklav vydaly by se Slezsku tehdy, až by tento katastr byl zaveden.

Tato zpráva dala se kolovat mezi členy konventního výboru, aby připojili o ní svá mínění, jež v dalším jsou uvedena.

Návrh posl. hr. Belrupta, týkající se berní správy moravských enklav: Jak c. k. moravské místodržitelství tak ministerstvo financí vlastně jen upravuje berní správu mor. enklav ve Slezsku, leč, jak hlavní účtárna berního úřadu zcela správně praví, bylo by třeba zcela přidělití tato území ke Slezsku, aby berní správa jejich byla prospěšná a úsporná.

Jakmile přestanou enklavy náležeti Moravě, jest jejich správa již upravena. I dějiny i skutečnost dávají souditi, že tyto enklavy původně byly Slezskem a teprve pozdější manskou vlastností dostaly se k Moravě. Zápis těchto statků do moravských zemských desk nejlépe by o tom poučil, jakož vím ze svého působení v zemském právním úřadě, že jednotlivá nyní moravská panství kdysi uložena byla v zemských deskách opavských. Avšak § 6. říšské ústavy ze dne 4. března 1849 a § 4. zemského zřízení

ze dne 30. prosince téhož roku ustanovují, že hranice korunních zemí mohou býti změněny jenom zákonem.

Nutno jen uvážiti, zda-li bylo by radno navrhnutí takový zákon, upravující hranice Moravy a Slezska. Podle mého jsou pro to tyto důvody :

1. Jsou enklavy roztroušeny po celém bývalém knížectví opavském, takže více nových c. k. berních úřadů od nich vybírá daně a tak mnohé z nich musí je dvojmo účtovat, což zaviňuje toto rozvržení.

2. Sběrný a hlavní zemská pokladna musí býti v úředním styku s moravským c. k. berním ředitelstvím a v jistém směru i s mor. místodržitelstvím, s účtárnou a konečně i s mor. zemským výborem ve příčině zemských vydání (což dělá úřadům mnoho práce, za kterou se úředníkům nedává platu).

3. Podléhají tato moravská území v politické správě a soudnictví slezským centrálním úřadům a jednotlivým úřadům, což způsobuje nutnost daně ty, jež mají plynouti na Moravu, vymáhati v případě odepření slezskými úřady.

4. Všeobecně jsou uznávány zásady pro soudní organizaci, aby katastr a pozemkové knihy spojeny byly s berními úřady a očekává se, že zápisy v mor. zemských deskách vtaženy budou do pozemkových desek slez. okresních soudů, čímž tato území stanou se téměř zcela slezskými a jenom ve příčině zastoupení v zemském sněmu brněnském vysílala by poslance a přispívala by na zemské výlohy moravské, od kteréžto země přece jsou fakticky odloučena.

5. Podle mého mínění a znalosti není u území, jež se mají oddělit, také ve příčině jejich zemského jmění valného rozdílu a sotva utrpí ztrátu. (Aby však i tento bod přesně byl zodpověděn, bylo by třeba požádati zemský výbor moravský o vyjmenování jmění a případné příspěvky k daním.) Konečně

6. jsou obyvatelé těchto území dle jazyka a se zřetelem na svou polohu místa zajisté lépe zastoupeni v zemském sněmu slezském než moravském, kde nikdo nezná jejich potřeb a zvláštních poměrů.

Všechny tyto důvody ukazují, že zavedením nových úřadů za nynějších již nepřístojností při vybírání daní, jakož i se zřetelem na to, že změnou území změní se také volební řády těchto dvou zemí — tedy všechno ukazuje — že jest naléhavá potřeba, aby vysoké ministerstvo vydalo zatímni zákon, jenž by tyto poměry rázem upravil, neboť podle mého náhledu nelze tuto organizaci bez přivtělení enklav do Slezska trvale provésti.

Další otázkou je, zda-li Slezsku vzejde užitek přibráním těchto území. Mám za to, že ano, neboť slezský zemský fond beztak nemůže uhradit vy-

dání a proto ulehčilo by se poplatníkům přifrústkem účastníků.

Z důvodů shora uvedených vysvítá také užitek pro obyvatelstvo a poplatníky území, jež by se měla odstoupiti, a konečně bylo by jim přinéstí též malou oběť pro dobro celku, to jest za účelem snadnější úpravy nových administrativních poměrů. Jsem přesvědčen, že bychom po vyložení příčin obdrželi ode všech obcí souhlasné prohlášení.

A pokud se týče odpovědi c. k. mor. místodržitelství, vyplývá z ní, že místodržitelství bylo vyzváno, aby podalo zprávu o modalitách úplného přiloučení enklav ve příčině berní správy ke Slezsku a o berním ředitelství, které by se zde mělo zříditi; ono chce poznati mínění konventu a hodlá se o tom dohodnouti s c. k. slezským místodržitelstvím.

Myslím tudíž a navrhuji, aby mínění velkého výboru vyjádřeno bylo v podrobné odpovědi, že, jak se má zato, nepořádky a obtíže, jež vyplývají z trvání moravských enklav a s nimi spojené berní správy, pomínou jen tehdy, budou-li podle § 4. zemského zřízení slezského zákonem tak upraveny, že dosavadní moravské enklavy přivtělí se v každém směru ke Slezsku.

Ve schůzi velkého výboru rozšířeného slezského veřejného konventu ze dne 8. dubna 1850 bylo usneseno, že zpráva hlavní berní účtárny o otázce moravských enklav a jich berní správy ve příčině připojení ke Slezsku, jakož i písemný návrh poslance hr. Belrupa v téže věci a referát generálního ředitele zemského s příslušnými spisy budou nejdříve vyloženy v konventní kanceláři a teprve v příští schůzi budou předmětem porad.

Dodatečně podal k tomu posl. Höfer tento návrh :

Dle mého mínění zabíhá návrh posl. Belrupa příliš daleko, vyblíže ministerstvo přímo k oktroyi.

Sama o sobě možnost vyříditi každou státní záležitost oktroyem už znamená odklad v tak nutném svolání zemského a říšského sněmu, leč ministerstvo vnitra opětně se vyslovilo, že nynější zemský výbor má vyřizovati jen nezbytně nutné věci, všecko ostatní připravit pro příští zemský sněm.

K poslednějším čítám tak důležité odloučení enklav od Moravy a přivtělení jich ke korunní zemi Slezsku.

Stačilo by tedy, jestliže konventní výbor udá veškeré právní a věcné důvody, odvolá se na dějiny a tak dokáže potřebu a účelnost odluky, resp. přivtělení.

K právním a věcným důvodům, uváděným ve vyjádření Tillerově a ve zprávě hlavní berní účtárny čítám především ten důvod, že erární berní práce zčásti vykonávají takoví úředníci, kteří placeni jsou zemi.

Ze zemských prostředků platí se pak různé dobročinné ústavy, jako nemocnice, školy atd., dále ubytování vojska, k čemuž mají se stavěti kasárna. Na těchto a na silnicích atd. berou podíl enklavy v opavském obvodu, z čehož vyplývá i povinnost přispívati na zemský fond.

Budtež proto v obšírné odpovědi c. k. místodržitelství moravskému a slezskému vyloženy důvody, které žádají přivtělení enklav ke Slezsku, zároveň však budiž ukázáno, že by to bylo účelným i pro jejich obyvatele.

Věc tato přišla opětně na přetřes ve schůzi velkého výboru dne 15. dubna.

Tam bylo usnešeno, aby v obšírné odpovědi moravskému místodržitelství byly vyloženy důvody pro přivtělení enklav ke Slezsku, zároveň však, aby bylo vysvětleno, že toto sloučení bylo by i obyvatelstvu těchto enklav prospěšným.

Tato odpověď měla býti zaslána v opise také místodržiteli slezskému.

Naproti tomu odmítnut byl návrh posl. Belrupta, aby v této odpovědi stálo, „že, jak se má za to, nepořádky a obtíže, jež vyplývají z trvání moravských enklav a s nimi spojené berní správy, pomínou jen tehdy, budou-li podle § 4. zemského zřízení slezského zákonem tak upraveny, že dosavadní moravské enklavy přivtělí se v každém směru ke Slezsku.“

Rovněž propadl návrh posl. sv. pána z Rolsbergů, aby moravskému místodržiteli bylo odpověděno, „že má býti vyšetřen daňový úhrn, připadající na moravské enklavy, vyloučen z moravských daní a vpočten do slezských a to vše tak dlouho, až by otázka sloučení moravských enklav se Slezskem byla zákonem rozhodnuta“ — jakož i návrh posl. Rossyho, by v odpovědi té bylo upozorněno, že při slučování moravských enklav se Slezskem nutno vypočítati podíl, připadající na enklavy z velmi značného moravského domácího fondu.

Když propadl většinou hlasů návrh posl. Belrupta na zamítnutí dodatečného návrhu posl. Höfera, bylo usneseno vysvětliti v odpovědi podle návrhu Höferova, že nelze potud podati žádané dobrozdání, pokud není rozhodnuta otázka spojení moravských enklav se Slezskem, a že až do rozhodnutí této otázky má se ponechati manipulace v berní správě zavedená.

Poslanci hr. Belrupt a Rossy podali proti posledním dvěma usnesením protest.

Stante concluso odvolal poslanec hr. Belrupt důvody obsažené v referátě pro sloučení moravských enklav se Slezskem (čís. 1 až 6 referátu); po návrhu posl. sv. pána Sedlnického bylo však usneseno, že jak tyto důvody, tak i důvody posl. Höfera uvedené v jeho písemném návrhu za tímž účelem podrobeny budou bližší poradě.

Potom schváleny bodu 1 až 4 v referátě posl. Belrupta, však v 2. odstavci vypuštěna závěrečná

věta a nahrazena větou: „čímž se stěžuje manipulace“; body 3 a 4 sloučeny v jeden.

Odstavec 5 a 6 odpadne a místo toho podle návrhu hr. Falkenhaina se dodá:

„S jedinou výjimkou statku slatinského, který dříve patřil ke knížectví opavskému a vedle panství fulneckého spojeno bylo mor. deskami s Moravou, všechny ostatní enklavy byly s Moravou sloučeny manským svazkem.“

Vlastnost lenního pána působila na jeho vasaly a jich poddané jakož na jimi obývané území.

Politická spojení tvoří se však nyní jinak. Obyvatelé enklav jsou podle původu, jazyka, poměru a položení bydliště zcela totožné s obyvateli slezskými tvoří s ostatními obcemi svého politického okresu okresní celek, byl by tedy zcela přirozeným, aby byli přivtělení celku vyšší kategorie, kraji a zemi, a jejich zájmů lépe bude dbáno na slezském sněmu a lépe budou tam zastoupeni, než na sněmu moravském, protože zde lépe znají jejich potřeby a poměry.“

Podle návrhu poslance Höfera mělo se v odpovědi ještě blíže vyznačiti, že obyvatelé moravských enklav zúčastní se dobrodini zemských ústavů slezských:

Konečně vyzván president, aby sestavil dopisy oběma místodržitelstvím podle usnesených zásad a aby takto sestavené dopisy ihned odeslal.

Dopis odeslaný c. k. moravskému místodržitelství ze dne 22. dubna 1850, čís. 459 od rozšířeného slez. veř. konventu tedy zněl:

Slavné c. k. místodržitelství ráčilo podle dekretu c. k. ministerstva financí ze dne 1. března 1850, č. 5308, dotázati se ctěným dopisem ze dne 11. a 24. března 1850, čís. 4995 slez. veřejného konventu o dobrozdání ve příčině otázky o modalitách úplného připojení moravských enklav se zřetelem na berní správu ke korunní zemi Slezsku a se zřetelem na berní ředitelství, které tam se má zříditi.

Hlavní berní účtárna dotázaná o této žádosti vyslovila se sice ve zprávě 1/1 ze dne 3. dubna 1850, čís. 558/459, který jest otištěn na straně 7 a 8, o tom různými návrhy; leč velký konventní výbor vidí se nucen prohlásiti, že nelze mu podati žádaného dobrozdání, dokud není zákonem rozhodnuto o úplném spojení moravských enklav ve Slezsku. Jest tedy pouze toho názoru, aby do rozhodnutí zmíněného zůstalo se při onom zatímním nařízení daným podle ctěného připsu od c. k. finančního ředitelství ze dne 1. března 1850, č. 5308 ve příčině berních záležitostí v mor. enklavách, ježto podle onoho ministerského dekretu teprve dojdou další pokyny se zřetelem na příslušné další jednání o morav-

ských enklavách. Jednak shledává velký konventní výbor ve ctěném dopise vítaný popud, aby otázka o spojení moravských enklav se Slezskem přišla na přetřes.

O tom bylo již roku 1848 jednáno. Předložili totiž slezští konventní poslanci: hrabě Falkenhain, rytíř z Friedenthalu a svob. pán z Henneberka celému shromáždění seslaného slezského veřejného konventu návrh zde v opise připojený 2/2¹⁾): obyvatelstvo mor. enklav budiž vyzváno úřady, by se prohlásilo buď pro připojení k provincii slezské jako takové, — aby však hned, až by prohlášení se stalo, požádán byl ústavodárný sněm, by při poradách o provinčním zřízení byl vzat na to zřetel.

K tomuto návrhu usnesl se úplný konvent ve schůzi ze dne 16. listopadu 1848, že obrátí se v této záležitosti s odůvodněním na moravský zemský sněm a odeslán byl jemu dne 18. listopadu 1848, čís. 1502 přípis, který v opise je přiložen 3/3²⁾.

O tom došla odpověď moravského zemského sněmu, připojen je opis pod 4/4³⁾) — kterou velký konventní výbor vzal na vědomost usnesením ze dne 10. dubna 1849.

Velký konventní výbor vidí se nucen oznámiti slavnému c. k. místodržitelství důvody, které podle jeho mínění nejen toho žádají, nýbrž přímo vyjednávají, aby úplné přivtělení moravských enklav ke Slezsku stalo se skutkem. Především dalo by se

1. vyvoditi z dějin a právních zásad, že přivtělení má se státi. Zvláště

2. nesmí zůstatí nepovšimnuto, že s jedinou výjimkou Slatiny, která dříve patřila ke knížectví opavskému a vedle panství Fulneckého zapsáním do zemských desek moravských s Moravou byla spojena — svazek spojující všechny ostatní enklavy s Moravou byl svazek lenní a že vlastnost lenního pána spojovala s ním jeho vasaly a poddané, jakož i území jimi obývané — kdežto v přítomné době se tvoří politické svazky na jiných podkladech.

3. Ježto obyvatelé moravských enklav ve příčině původu a řeči, poměrů a polohy bydlišť jsou totožní s obyvateli Slezska a spolu s ostatními obyvateli dotyčného politického okresu v této zemi náležitě musejí vždy k téže okresní jednotě, bylo by zcela přirozeným, aby byli připojeni též jednotě vyššího řádu, to jest krajské a slezské zemské jednotě; zvláště je-li

4. jasným, že jejich zájmy u slezského zemského sněmu, kde jejich poměry a potřeby lépe jsou známy, daleko lépe budou obstarány a daleko lépe budou obstarány a daleko účinněji zastupovány by musily býti, nežli by tak mohlo býti u zemského sněmu moravského.

5. Leží v povaze věci, že obyvatelé moravských enklav vždy a všudy účastní jsou podstatně ve všech říšských, zemských, okresních, obecních

a soukromých ústavech ve Slezsku všeho druhu, ať dobročinných, vyučovacích, vyšších vzdělávacích, produktivních, živnostenských nebo komerčně průmyslových a tím zvláště podporujících spojení a dopravu.

6. Ježto moravské enklavy se slezskými obcemi v ohledu státně administrativním a soudním podléhají říšským úřadům ve Slezsku vyššího nebo nižšího řádu, zvláště poněvadž je pamatováno v zásadách pro organizaci soudnictví schválených nejvyšším rozhodnutím, že vedení katastrálních a pozemkových prací odevzdáno bude c. k. berním úřadům a lze očekávati, že nynější záznamy v zemských deskách moravských, týkající se moravských enklav připsány budou do pozemkových knih u slezských okresních soudů, nebylo by třeba k úplnému spojení těchto enklav se Slezskem již ničeho, leda aby ve příčině zemského zastoupení místo moravskému zemskému sněmu přikázány byly sněmu slezskému jakož i

7. protože moravské enklavy jsou roztroušeny ve Slezsku, ztížena je obzvláště práce okresních úřadů, ještě nutno přihlédnouti k té neblahé okolnosti, že pro daňové postulaty, které jsou pro dvě korunní země různé, nutno zaváděti dvojí řízení a že sběrný a zemské pokladny ve Slezsku musí býti ve vzájemném styku se státními ústředními úřady na Moravě jednak ohledně daní připadajících na moravské enklavy, jednak ve příčině zemských přírážek s moravským zemským zastupitelstvem.

Odvolávajíc se na přípis velkého výboru rozšířeného slezského veřejného konventu ze dne 22. dubna 1850, čís. 459, týkající se berní správy u moravských enklav a resp. navrženého spojení jejich se Slezskem, požádalo moravské místodržitelství dalším přípisem ze dne 27. dubna 1850, čís. 9432 velký výbor o brzké historické objasnění administrativních a jiných poměrů těchto moravských území s podotčením, že podle gub. spisů moravské enklavy podle dvorního dekretu ze dne 15. března 1783 u příležitosti zařizování nové správy na Moravě a ve Slezsku byly vyřazeny z přerovského kraje a přiděleny krnovskému, podle dvorního dekretu ze dne 30. června 1792 přiděleny byly sice olomouckému a přerovskému kraji, avšak v roce 1797 opět opavskému kraji.

Obdržev tento přípis, pověřil veliký konventní výbor zvláštní komitét, složený z poslanců Ondřeje hr. z Belruptu, dr. Karla Dietricha a Teodora hr. z Falkenhainu, kterýžto komitét měl studovati otázku sloučení mor. enklav se Slezskem,

¹⁾ Otištěný na str. 5.

²⁾ Otištěn na str. 5., resp. 6.

³⁾ Otištěn na str. 6.

¹⁾ Viz první dopis na str. 4.

aby podle usnesení ze dne 13. května 1850 o této otázce se radil a o tom brzy podal zprávu.

Vyjádření to mělo vycházeti z historického pojednání registratora Tillera o poměru mor. enklav ke Slezsku, toto pojednání mělo se probádati, vysvětliti a doplniti, ale mělo se dbáti při tom stanoviska, že spojení moravských enklav se Slezskem — i když nade vši pochybnost jest historicky odůvodněno — podle současných poměrů a zásad ústavních a v ohledu administrativním přímo jest příkazem.

Ve schůzi užšího výboru rozšířeného slezského veřejného konventu ze dne 5. července 1852 podal o tom hrabě z Falkenhainu ve příčině spojení moravských enklav se Slezskem podrobný referát. Jelikož tento předmět měl obzvláštní důležitost, zůstaveno bylo závěrečné usnesení zemskému výboru, až by se definitivně ustavil.

V dalším následuje doslovné znění dotyčného historického pojednání a připojených závěrů, při čemž se podotýká, že nesouhlasilo zcela ve všem s předcházejícím historickým a ústavněprávním pojednáním.

„Morava se rozpadla, byvši již jednou v roce 1054 přechodně rozdělena na 3 knížectví: olomoucké, brněnské a znojenské, která opět v roce 1179 se spojila pod vládou českého krále Přemysla Otakara na biskupství olomoucké, jako vlastní knížectví, na markrabství moravské a knížectví opavské.

Prvnější, byvši založeno v roce 1063 a obdařeno zeměpány různými úděly utvrzeno bylo biskupem Brunonem ze Schaumburku rozsáhlým olomouckým lenním institutem.

Poslednější, totiž Opavsko s Krnovskem a Hlubčickem propůjčeno bylo roku 1261 králem Otakarem jeho synovi Mikuláši jako knížectví.

Když král Karel (jako císař Karel IV.) propůjčoval bratru svému Janovi markrabství moravské, ustanovil, že biskupství olomoucké, markrabství moravské a vévodství opavské, jakožto léna patří ke koruně české a jako před dávnými časy mají na ní býti závislími.

Úplné odloučení knížectví moravského od Moravy a jeho spojení se Slezskem stalo se později. Jak se to stalo, nepatří sem a jest vylíčeno podrobně v pamětním spise od zemského registratora Tillera, přiloženém k těmto spisům.

Markrabství moravské zůstalo v lenním poměru k Čechám, až po vymření markrabské linie roku 1411 opět s Čechami bylo spojeno.

Král Zikmund propůjčil roku 1423 zemi, knížectví a markrabství moravské se všemi součástmi, též zemskými dávkami na panstvích biskupství olomouckého, leč vyjímaje biskupa olomouckého a vévodu opavského, které vyhradil sobě a české koruně, svému zeti vévodovi Albrechtu Rakouskému a jeho dceři Elišce.

Tento byl posledním markrabětem moravským, který byl v lenním poměru ke koruně české. To přestalo, když nastoupil na trůn.

Morava zůstala již spojena s Čechami až na krátké přerušeni za Matiaše Korvína a později od r. 1608 do 1611, když vévoda Matiaš donutil svého bratra císaře a krále Rudolfa II., aby mu odstoupil Rakousko-Uhersko a Moravu.

Rovněž tak zůstalo při české koruně od dob Matiaše Korvína Slezsko a s ním knížectví opavské a krnovské dílem prostředně jako korunní léno, dílem bezprostředně (Opavsko od r. 1511 do 1613, kteréhožto roku propůjčeno bylo císařem Matiašem knížeti Karlu z Liechtenstejna).

Biskupství olomoucké bylo lenem koruny české a přišlo k Moravě, když biskup již roku 1479 a 1608 při odtržení Moravy od Čech podroben byl markraběti moravskému a když uznal ve smlouvě s moravskými stavy z r. 1531 ve příčině deskových statků soudní právomoc zemského práva.

Avšak dokonce až do doby císařovny Marie Terezie nenedostávalo se bojů biskupů o nabytí samostatnosti, odloučení od Moravy, neodvislosti od zemských úřadů atd., které však pro ně dopadly nepříznivě, a z čehož udrželi až do nejnovější doby pouze práva lenních pánů nad svými vasaly a manský dvůr jako věčnou instanci pro podmanská panství, jakož i vlastní zemské desky, ve kterých tato panství jsou zapsána.

Enklavy však, které dodnes patří ke Slezsku, dle polohy jsou uzavřeny ve Slezsku a v ohledu administrativním přivtěleny jsou Slezsku, s málo výjimkami dílem jako léna koruny české patří bezprostředně biskupství olomouckému, jako panství osoblažské, ležící v zemských deskách moravských, jejichž první majetek, jak se zdá, založily dary olomouckých vévodů Oty I. a II. z roku 1062 a 1107, dílem jsou to podmanství biskupova, zapsaná v manských deskách, jako Kraš a Pelhřimovy, Něm. Pavlovice, Rudoltice, Jindřichov, Litultovice, Deštné, Životice, Slavkov, Štáblovice s Uhlířovem. Suché Lazce jsou prebendou olomoucké kapituly.

Kromě toho jsou ještě svobodná panství Dívčí Hradý a Slatina moravskými enklavami, prvnější náležela původně rovněž k biskupství olomouckému a propůjčeno byvši v léno, stalo se později, jak se zdá, svobodným (alodiem), za protestantského vzbouření bylo Ferdinandem II. konfiskováno a později r. 1624 propůjčeno německému řádu, od nichž přišlo roku 1768 maltézskému řádu.

Slatina byla svobodným panstvím pod svrchovaností fulneckou a s ním vedena do roku 1476 v zemských deskách opavských, v kteréžto době dal je pán na Fulneku, Jan ze Žerotína, zapsati do desek olomouckých, čímž ho i s Fulnekem odloučil od knížectví opavského.

Také Kunčice patřily kdysi ke Slezsku a oddělily se r. 1541 vepsáním do zemských desek moravských od Slezska.

Zdá se, že biskupové olomoučtí měli více štěstí s oddělováním svých slezských statků od této země nežli ve snaze po neodvislosti od Moravy, neboť na př. panství Ketř, ležící na pruském území, náleželo v 15. století knížatům těšínským a oddělilo se roku 1554, připadši zpět biskupství olomouckému od Slezska a spojilo se s Moravou.

Moravští stavové a města vynaložila vše možné, aby získala zpět oddělená a održená území pro zem i pro daně.

Jest to stálý řetěz stížností a naléhání (gravamina) na slezských sněmech knížecích, zvláště roku 1541, 1553, 1554, 1556, 1563 a 1577, kde uvádějí se hlavně Osoblaha, Ketř, Fulnek a Kunčice.

Při nastoupení na trůn císaře Karla II. v roce 1577 opakovala se prosba v odst. XV., aby Osoblaha, Ketř, Fulnek a Kunčice byly vzaty do poplatnosti a císař veškeré tyto body povolil.

Leč zdá se, že se to neprovedlo, neboť roku 1578 se tatáž stížnost obnovila.

A tak ve příčině poplatnosti zůstaly enklavy dodnes při Moravě, kdežto správa jejich roku 1783 přivtělena byla krnovskému, roku 1702 dílem olomouckému, dílem přerovskému kraji, později však pro obtíže vzniklé vzdáleností od župního úřadu, přivtěleny byly opavskému kraji.

Nynější poměry jsou příliš známy, než aby bylo nutno o nich pojednávat.

Z hořejšího krátkého přehledu, nečerpaného však z autentických pramenů, nýbrž z D' Elnerta, Wolného a Schickfusse, vyplývá, že většina moravských enklav, Slatinu vyjímaje, nepatřila již ke Slezsku, jsouce přímým nebo nepřímým majetkem olomouckého biskupství od jeho založení a od jeho obdaření knížecí samostatností jako české korunní léno nebo alespoň od roku 1531, kdy uznalo biskupství zemskou sodní pravomoc moravskou.

Poslednější rok zdá se býti správnějším, neboť kdykoli při jednáních slezského knížecího sněmu dovolávali se Osoblaha, v čemž obsaženy byly asi také části propůjčené v léno, mluví o odloučení a održení, což neukazuje na promlčený poměr, nýbrž na novější událost.

Je však také na místě, že — ať už nenáležely enklavy nikdy ke Slezsku nebo byly teprve později održeny — jenom příslušnost k berle olomoucké to způsobila, ježto biskup, jakožto kníže mající povinnosti manské jen k českému králi, uměl obhájití svou nezávislost z počátku na obě strany i na Moravě i na Slezsku, a když později podléhal Moravě jsa prvním moravským představitelem zemského míru a zemských stavů připojil svůj majetek tam, kam sám náležel svou osobou.

Jinak byly by tyto části dříve nebo později přiloučily se ke Slezsku, kam tihly, jak se stalo s knížectvím opavským a krnovským a je obklo-

pujícími stavovskými statky Bruntálem a Albrechticemi.

Nejedná se však zde tak o minulé poměry, nýbrž o přítomné. Nyní náležejí enklavy ke Slezsku ve všem, jak politickou správou, tak vojensky, výběráním zeměpanských daní, soudcovstvím, mají účast na všech ústavech, nepřispívajíce ničím k zemským potřebám, ježto stavovsky náležejí k Moravě.

Nyní po přetvoření stavovských poměrů zemských a se zřetelem na jejich, nastávající zrušení přestává to býti otázkou dějin nebo práva a stává se věcí prospěchu a vláda posoudí sama, zda je správným, aby obyvatelé nepřispívajíce ničeho na potřeby kraje a okresu používaly jeho ústavů, kdežto přispívají tam daněmi, kde nemohou bráti podílu na požitcích pro svou místní polohu a vzdálenost, nebo zda nyní nastal okamžik, kdy je radno a možno přivtělití enklavy zcela do Slezska, nedotýkajíc se nijakého práva a dbajíc všech jejich zájmů.

Roku 1853 opět podnícena byla změna hranic mezi Moravou a Slezskem, když slezská organizační komise podala žádost, aby sloučeno bylo se Slezskem okresní hejtmanství novojické a místecké, mající 115.000 obyvatel nebo alespoň soudní okresy Fulnek a Moravská Ostrava, čemuž však J. V. nevyhovělo.

Naposled přišla věc moravských enklav na přetřes na poradách roku 1855 o vytvoření zemského statutu pro Slezsko.

Máme za to, že třeba doslova podati příslušnou zprávu ze dne 14. října 1854, č. 3001 tehdejšího zemského presidenta slezského c. k. ministerstvu vnitřní věci spíše, ježto tím podporovány byly oprávněné nároky na opětné spojení enklav se Slezskem také se strany politického úřadu zemského.

„Organisace politické správy Slezska provedená roku 1850 a také ta, kterou schválil císař rozhodnutím ze dne 2. a 26. října 1853 (ř. z. č. 104 z r. 1854), připojeno bylo k administrativě slezské zemské vlády 44 moravských katastrálních obcí vklíněných ve Slezsku (z toho 32 v okrese osoblažském, 11 v okrese opavském a 1 v okrese bíloveckém), které patřily k dominiím (statkům zemských a lenních desek) Něm. Pavlovicům, Osoblaze dominiu i městu, Divčím Hradům, Kraši, Rudolticům, Jindřichovu, Štáblovicům, Životicům, Slavkovu, Suchým Lazcům a Slatině.

Dosud byly však tyto moravské enklavy zastoupeny na zemském sněmu a stavovském kolegiu moravském, ne však na knížecím sněmu a konventě ve Slezsku a rovněž odváděly se z nich daně pozemkové, domovní daň třídní a

činžovní na Moravu, a ve Slezsku jsou předepsány a vybírány pouze daň výdělková a daň z příjmů.

Také zemské příspěvky moravských enklav vypsány byly moravským místodržitelstvím podle číslice schválené pro Moravu — ačkoli enklavy používají slezských zemských ústavů a zařízení — a odvádějí se moravskému zemskému fondu, což má za následek škodlivá vyrovnávání a sčítování mezi moravským a zemským fondem nejen proto, že daň výdělková a daň z příjmů ve Slezsku se předepisuje, ale také proto, že skutečná vydání zemského fondu slezského pro zemi Slezskou a moravské enklavy na konci každého správního roku rozvrhují se znova podle výsledků a v poměru přímých daní slezských k přímým daním moravským a podílý na příspěvcích pro moravské enklavy teprve potom se vymáhají z moravského zemského fondu pro slezský a také se nahraňují. Tím ztrácí se zajisté jednotnost administrační nehledě k tomu, že přibývá tím práce a nákladů.

Uváživ to, dovolil jsem si již ve zprávě zemské organizační komise ze dne 16. března 1853, č. 41 navrhnouti, aby též berní správa moravských enklav přenesena byla na slezské berní ředitelství a aby bylo schváleno, by při zachování historických hranic moravských ten podíl, který připadá z moravského domostikálního fondu na moravské enklavy přidělené slezské politické správě podle určitého měřítka, určitě však podle obyvatelstva nebo podle daní, byl vyloučen a spravován a účtován jako úhrnný majetek těchto území, v ostatním však aby dávka na zemské potřeby také pro moravské enklavy nařizována byla zemskou vládou slezskou.

Myslím, že je třeba tímto předmětem znovu se zabývatí se zřetelem na hořejší zprávu ze dne 16. března 1853, č. 41, ježto podle zásad určených nejvyšším kabinetním dopisem ze dne 31. prosince 1851, ř. z. č. 4 z roku 1852, týkajících se organického zřízení korunních zemí (§ 35.), nutno zříditi u krajských úřadů a místodržitelství (zemských vlád) poradné sbory z majetné dědičné šlechty, z velkých a malých statkářů a průmyslníků a řádně vymeziti okruh jejich působnosti, čímž nastává otázka, zda-li mají se přibrati dědiční držitelé moravských zemských a lenních deskových statků šlechtických, které jsou obklíčeny Slezskem, a pak velkostatky a malé statky v moravských enklavách a konečně průmyslové podniky do budoucího zemského zastupitelstva moravského nebo slezského.

Vyprošuji si o tom tím spíše vys. pokynů, ježto bude nutno dbáti příslušného vys. rozhodnutí při komisionálních poradách, které se mají konati za účelem návrhu na zařízení a organizaci příštího zemského zastupitelství ve Slezsku, jak

bylo naznačeno vys. výnosem ze dne 12. července 1854, čís. 7324 ku provedení § 35. schválených nejvyšších zásad ze dne 31. prosince 1851.

Důvody, které mluví pro zastoupení moravských enklav v poradných zemských výborech slezských, spočívají v jednotnosti administrace, které má tím býti nabyto, pak v tom, že zájmy mor. enklav, majících společné ústavy a zařízení se Slezskem, zřejmě budou lépe zastoupeny u slezských zemských výborů poradných a u slezské administrace nežli u moravské.

Nebylo-li by možno tento návrh přijati, ukázala by se skutečnost nesrovnávající se se zásadami politické správy a ideou říšské jednotnosti, že totiž tyto enklavy spravovány budou sice slezskými úřady, ale zájmy jejich zastoupeny budou u moravského místodržitelství.“

Řečené zde poradné výbory se nikdy neuskutečnily, pročež závěr předešlé zprávy byl zbytečný.

Napříště také již nepřišla v úvahu otázka spojení mor. enklav se Slezskem.

V přítomné době podléhají enklavy v politické státní správě slezským politickým úřadům, a to obce soudních okresů jindřichovského a osoblažského okr. hejtmanství krnovského, obce pak v soudním okrese opavském okr. hejtmanství opavskému a Slatina v soudním okrese bíloveckém okr. hejtmanství bíloveckému a skrze řečená hejtmanství pak jako politické úřady 1. instance zemské vládě v Opavě.

Podle moravského zemského zákona ze dne 7. listopadu 1870, ř. z. č. 72 tvoří mor. enklavy v soudních okresech jindřichovském a osoblažském vlastní moravský školní okres. Enklavy v soudních okresech opavském a bíloveckém tvořily do roku 1907 součástku školního okresu opavského pro venkov a bíloveckého.

Podle zákona o dozoru školním ze dne 27. listopadu 1905, čís. 4 mor. z. z. a n. z roku 1906 a vyhlášek c. k. mor. zemské školní rady ze dne 30. dubna 1907, čís. 48 mor. z. z. a nař. byl dosavadní školní okres Osoblaha i nadále německým školním okresem.

Školní obce Jakař, Uhlřov, Litultovice, Mikolajce, Lhotka, Slavkov, Životice, Štablovice, Suché Lazce a Slatina přiděleny byly českému školnímu okresu v Mor. Ostravě, školní obec Vlaštovičky německému školnímu okresu v Mor. Ostravě a školní obec Deštné německému školnímu okresu ve Šternberku.

Nové rozdělení školních okresů nabylo platnosti dnem 7. září 1907. Co se týče organizace soudnictví přičleněny jsou enklavy dotčným soudním okrskům slezským, respektive tvoří okresy Jindřichov a Osoblaha po jednom okresním soudním obvodu.

Jako soudní dvůr 1. instance funguje také pro enklavy, jakož i pro všechny jiné obce západního Slezska zemský soud v Opavě.

Rovněž ve příčině přímých a nepřímých daní připojeny jsou moravské enklavy ostatní části Slezska. Přímé a nepřímé daně vybírají a účtují se na účet země slezské, při čemž se vylučují ovšem daně enklav, když se jedná o stanovení daňové základny, připadající pouze na Slezsko (na př. při vypočítání podílu na větším výtěžku osobní daně, při čem reální daň v enklavách přiřadí se k reálním daním Moravy).

V ohledu zemské samosprávy podléhají enklavy v celku moravskému zemskému sněmu, resp. zemskému výboru.

Ohledně zastoupení moravských enklav v moravském sněmu podotýká se toto:

Podle zákona ze dne 27. listopadu 1905 platného pro markrabství moravské a mor. enklavy ve Slezsku, jimž prohlášen byl nový volební řád do sněmu, dělí se volitelé poslanců měst, obcí a všeobecné volební skupiny na volební korporace české a německé národnosti.

Pro volbu ve volebních korporacích české národnosti za města tvoří jeden volební okres voličstvo této národnosti v městech Osoblaze a Jindřichově zároveň s voličstvem města Moravské Ostravy, Vítkovic, Přívozu, Mariánských Hor.

Pro volbu volebních korporací německé národnosti za města tvoří jeden volební okres voličstvo této národnosti v městech Jindřichově a Osoblaze zároveň s voličstvem měst Unčova, Litovle a Lábavy.

Ve volební skupině venkovských obcí volí voličstvo české národnosti v moravských enklavách ve Slezsku se sousedními okresy Novým Jičínem, Příborem, Frenštátem, Fulnekem, voličstvo německé se soudními okresy Novým Jičínem, Příborem, Fulnekem, Mor. Ostravou, Místkem, Frenštátem, Val. Meziříčím, Vsetínem, Vyzovicemi, Val. Klobouky, Bojkovicemi, Uh. Brodem, Bystřicí p. H., Rožnovem, Hranicemi, Dvorcem.

Podle volebního řádu do říšské rady ze dne 26. ledna 1907, ř. z. č. 17 patří k českým volebním okresům a to: Osoblaha, Jindřichov k volebnímu okresu č. 3, dále soudní okresy Jindřichov a Osoblaha (bez obce Jindřichova a Osoblaha), jakož i moravské enklavy soudních okresů opavského a bíloveckého k volebnímu okresu č. 20; do německých volebních okresů náležejí soudní okresy Jindřichov a Osoblaha, vyjímaje obce Jindřichov a Osoblaha, jakož i moravské enklavy soudních okresů opavského a bíloveckého i s obcemi soudních okresů Lábavy, Dvorce a Lipníka k volebnímu okresu č. 14.

Zákony usnesené zemským sněmem slezským platí jen pro slezské obce s vyloučením moravských enklav.

Se zřetelem na těsné spojení, zvláště obcí v opavském a bíloveckém okrese s okolními slezskými obcemi jeví se však nemožným odloučiti je úplně samosprávně a vykonává tudíž slezské zemské zastupitelstvo pro enklavy vůbec nebo pro enklavy v opavském a bíloveckém soudním okrese jisté správní funkce.

To platí zvláště pro okresní silnice v soudním okrese opavském a bíloveckém, neboť řádná silniční správa nemůže bráti zajisté zřetele na četná přerušení územím moravských enklav.

Moravské enklavní obce v soudních okresech opavském a bíloveckém spadají tudíž do obvodu dotyčných slezských silničních okresů stejného jména.

Podle toho ustanovuje také § 12. zákona ze dne 13. července 1898, slez. z. z. č. 33 o zřízení a udržování veřejných neerárních silnic a cest, že moravské enklavní obce ve Slezsku vyjímaje soudní okresy Jindřichov a Osoblaha ve příčině okresních silnic podle mor. zem. zákona ze dne 30. září 1877, mor. z. z. a nař. č. 38 připadají slezským silničním výborům a tudíž pro řečené enklavní obce platí slezské zákony a nařízení. Dle toho také okresní silniční přírážky řečených moravských enklav platí se jmenovaným slezským okr. silničním výborům.

Moravské enklavy odvádějí zemské přírážky ve výši určené moravským zemským zastupitelstvem moravskému zemskému výboru v Brně. Jak bylo však již nahoře podotčeno, vykonává jisté správní funkce v moravských enklavách zemská správa slezská, pročež Morava přispívá slezskému zemskému a domestikálnímu fondu ve příčině moravských enklav ve Slezsku podle platného ujednání mezi oběma zeměmi:

1. Správní výlohy s podružnými rubrikami: funkční poplatky zemského výboru, platy zemských úředníků a sluhů, přídavky kvinkvenální, aktivní, funkční, manipulační výlohy, požitky, regie, úřední a kancelářské potřeby, pense úředníků a sluhů, pense pro vdovy, příspěvky na vychování dítek, dary z milosti, úmrtní kvartály.

2. Ošetřovací výlohy nemocných s vyloučením oněch ošetřovacích výloh, které se platí nalezincům a ústavům pro choromyslné.

3. Očkovací výlohy, avšak jen náklad spojený se zakoupením tiskopisů pro očkování. Pro očkování v oněch moravských enklavách, které podle mor. zem. zákona ze dne 10. února 1884 (mor. z. z. a n. č. 28) o organizaci sanitní služby v obcích nemají vlastních obecních lékařů, účtují se výlohy očkovací mor. zemskému fondu v poměru, v jakém byly očkovány moravské a slezské děti na určitém slezském očkovacím obvodním místě.

4. Zemědělství, a to ohledně dotací na: zemědělské školy zemské a pro ně určená stipendia, subvence pro zvěrolékaře, pro hospodářské společnosti a spolky jakož i pro hospodářské subvenční komitě pro Slezsko, subvence spolkům na podporování rybářství, chovu vepřového dobytka a včel, na podporu ovocnářství, premie na ničení chroustů, ponrav, zmíjí a odstřelování dravých zvířat, výlohy na hospodářské školy zimní, meliorační kursy a stipendia pro podobné školy resp. kursy, pak subvence k zakoupení a premiování chovných zvířat, vydání s prováděním říčního policejního zákona a zákona o agrárních operacích, podpory spolkům na zakupování hospodářských strojů, podpory pro úrazy při hospodářství, příspěvky úrazového pojišťování u hospodářských strojů na selských statcích, podpory hospodářským společnostem a jejich svazům, podpory na zalesňování a jiné různé zemědělské výlohy.

5. Výlohy hnanecké, od kterých však se odečítají vydání za dodání polepšovanců a donucenců do polepšoven a robotáren, paušály hnanecké regie a výlohy straven.

6. Přípřežní výlohy, které odpadají od veštlí v platnost zákona ze dne 22. května 1905 ř. z. č. 86, ježto příspěvek na tyto výlohy ze zemských prostředků již se neplatí.

7. Ubytování vojska, na něž přispívá země pro přechodné ubytování po 6 h na den za přístřeší na muže nebo koně při jednotlivém ubytování a 20 h na den za světnici pro důstojníka, pak zemské příspěvky k 6% resp. 5½% úročení stavební jistiny za vojenská kasárna vystavěná ve Slezsku obcemi na 25 let ode dne převzetí do vojenské správy a za interkalární úroky ze stavebního kapitálu vzrostlé za stavby.

8. Různé výlohy. Jsou to příspěvky z rubriky: „Vyučovací a vědecké výlohy“ a subvence na udržování středních škol, jakož i průmyslových a živnostenských pokračovacích a odborných škol ve Slezsku, pak výlohy slezské zemské odborné školy pro mramorový resp. granitní průmysl v Supikovicích a Frýdebeřku odečítaje příspěvků a a jiných příjmů těchto ústavů, stipendia pro kandidáty učitelství, subvence na živnostenská a jiná musea a knihovny, pak výpomoc spolkům na podporu chudých a nemocných studujících středních a vysokých škol a různé vyučovací výlohy; z rubriky: „Dobročinné ústavy“ se běhou za základ pro vyúčtování příspěvkové dotace a příspěvky na stavbu resp. udržování různých nemocnic, jakož i podpory různým dobročinným spolkům a z rubriky: „Různé výlohy“ tiskové výlohy statistické

příručky pro Slezsko a subvence divadel, na organizace a sprostředkování práce a pro různé malé spolky.

Od úhrnných vydání odečítají se pak ještě příjmové rubriky zemského a domestikálního fondu:

1. Náhrady ošetřovacích výloh pro nemocné po vyloučení ošetřovacích výloh pro nalezince a ústavy pro choromyslné a

2. náhrady hnaneckých výloh se srážkou pětinových hnaneckých náhrad placených obcemi za osoby placení neschopné.

Z toho zbylá skutečně čistá vydání vezmou se pak za základ pro vyúčtování s Moravou.

Vzájemné vyúčtování děje se ročně podle skutečných vydání tak, že hořejší vyšetřené úhrnné čisté výlohy rozvrhnou se na Slezsko a Moravu dle celkových přímých daní, z nichž se vybírají zemské přírážky, a to jak slezské, tak moravských enklav.

Zároveň s tímto vyúčtováním ohledně moravských enklav děje se také vyúčtování příspěvků Slezska a schodky ústavů společných Moravě i Slezsku.

Společné dobročinné ústavy jsou v této době mor.-slezské porodnice v Brně a Olomouci a mor.-slezská robotárna v Brně.

Za rok 1912 připadlo Slezsku uhraditi u fondů schodky společných zemských ústavů a to u mor.-slezského fondu porodnického 2.587.96 K
a u mor.-slezského robotáren. fondu . 44.825.15 K
Úhrnem 47.413.11 K

Přispělo tudíž Slezsko ke schodkům mor.-slez. fondů pro porodnice a robotárny za rok 1912 47.413.11 K
naproti tomu moravský zemský fond přispěl na zemská vydání slezská za moravské enklavy v roce 1912 49.472.88 K
takže slezský zemský a domestikální fond měl ještě k dobru 2.059.77 K

V historickém pojednání o vývoji moravských enklav ve Slezsku několikrát bylo poukázáno na nepřístojnosti ve správě, vyplývající ze zvláštního postavení těchto obcí. Tyto okolnosti ještě dnes trvají, ačkoliv ve většině oborů státní správy zmizely rozdíly mezi slezskými obcemi a moravskými enklavami. Obtíže z toho pocházející pro samosprávu vůbec trvají nyní v neztencené míře.

Je zajisté proto na čase, když navrhujeme, aby se znovu přikročilo ke zrušení dosavadního poměru a přivtělití moravské enklavy také v oboru zemské samosprávy slezské úplně ke Slezsku.